

Мовознавчий квест: «Подорож океаном рідної мови»

Мета:

- поглиблювати інтерес до вивчення української мови й літератури;
- розвивати потяг до знань, бажання примножувати свій інтелектуальний набуток;
- розвивати соціальну (вміння працювати в команді, колегіально приймати рішення), комунікативну й полікультурну компетентності учнів;
- виховувати відповідальність, товариськість, любов до рідної мови, бажання вивчати її впродовж життя.

Хід заходу

Ведучий 1:

Так, мова наша – як квітка барвіста, мова наша – така племениста, мова наша в пісні красиво бринить, чарує красою, дивує багатством і новизною! Така в нас мова розмаїта! Тож, щоб розквітала вона й далі, любимо її, леліймо її, доглядаймо її! І сьогоднішній мовознавчий квест – підтвердження того, що ви готові до цього!

*Раді ми гостей вітати,
Щастя і добра бажати.
Нас зібралось тут багато,
Бо сьогодні мови свято!*

Ведучий 2:

Саме сьогодні, 21 лютого, ми хочемо відсвяткувати День рідної мови. У листопаді 1999 року Генеральна конференція ЮНЕСКО проголосила Міжнародний день рідної мови, який вперше відзначався 21 лютого 2000 року в Парижі.

Ведучий 1:

*Дозвольте всім журі представить,
Хоч і серйозним воно є,
Але любов свою і ласку
Всім у цій залі віддає.*

Вчитель:

Перед тим як розпочати, з'ясуємо, що означає КВЕСТ?

Подивіться уважно в тлумачному словнику.

Квест (від англ. quest - пошук, пошуки пригод) - це гра-випробування ерудованості, начитаності та уміння змагатися у команді.

Тож сьогодні ми будемо мандрувати чарівними та небаченими краями. Готові? Рушаймо! Під гаслом: «Під вітрилами знань – до скарбів чарівних!».

А мандрувати ми будемо не просто так. Ми ще й скарби шукатимемо. Тут без відповідних знань – ну ніяк. Так що доведеться швиденько згадувати, чого на уроках навчали.

Тож зустрічаймо учасників нашої гри.

Перша команда – *«Шукачі мовознавчих пригод»*.

Друга команда – *«Магістри філологічних наук»*.

Зупинка 1. «Чарівний корабель».

Та спочатку... Спочатку треба знайти корабель, який нас до далеких островів повезе. Бо скарби, самі розумієте, вони ховатися люблять. Найчастіше – на островах, у печерах, у непролазних нетрях. Та задарма кораблі не возять. Скажете, можна квитка купити? У касі? Еге! Де ж це ви чули, любі мої, щоб шукачам таємничих скарбів квитки продавали до засекречених місцевостей? Доведеться попрацювати. Бачите на першій зупинці кораблі? Вони не прості вантажі перевозять, а частини мови. Та от лихо: слова у море висипалися і геть переплуталися.

Допоможете? Тоді попливемо у далекі краї. По скарби. Але спочатку поверніть слова на корабель, який має назву певної частини мови. Для цього прямокутники з іменниками зафарбуйте **зеленим** кольором, з прикметниками – у **червоний**, з займенниками – у **жовтий**, з числівниками – у **рожевий**, з прислівниками – у **блакитний**.

До роботи!

Дослід	Ластів'яче	Добре
Мудрий	Абихто	Братство
Неякісно	Навпочіпки	Отакий
Ніхто	Багато	Заяче
Другий	По-нашому	Кільканадцять
Двійка	Найкращий	Будь-який
Взаємний	Твій	Спросоння
Влітку	Ненароком	Мільйонний

«Лінгвістична вікторина» для глядачів

А поки наші учасники пригадують частини мови, то глядачі теж матимуть змогу позмагатися. Для вас «Лінгвістична вікторина».

*Треба трохи розім'ятися,
Щоб у грі змагатися,
Ось розминка – вікторина,
Будь уважним, не зівай
І хутчіш відповідай!.*

1. Що знаходиться посередині школи? (*літера О*).
2. Чим закінчується день? (*ь*).
3. На мені молотять хліб –

За снопами – новий сніп,
А якщо з кінця читати, -
Будуть миші враз тікати (*тік – кіт*).

4. У воді я проживаю,
Хто турбує, тих щипаю,
А коли з кінця читати,
Буду птахом я кричати (*рак – кар*).

5. Скажіть сучасною українською літературною мовою: «файна газдиня» (*гарна господиня*).

6. Скажіть сучасною українською літературною мовою: «мешти з чічкою» (*босоніжки із квіткою*).

7. Слова мінорний – мажорний називаються
8. Слова лелека, бусол, чорногуз називаються
9. Фермер виростив на ділянці рекордний урожай, але не зміг зібрати його самостійно. Тоді він запросив ще п'ятеро робітників на допомогу. Кого? (*Бабу, онуку, Жучку, Мурку, Мишку*)

10. Назвіть український народний детектив, у якому вчинено викрадення семи неповнолітніх. (*«Вовк і семеро козенят»*).

11. У якій народній казці мали місце три замаху й одне вбивство? (*«Колобок»*).

12. Відшукайте іменник, що означає геометричну фігуру. Якщо прочитати його з кінця, одержите назву рослини, від яких утворена назва частини західноукраїнських земель. (*куб – бук*).

13. В іменнику, що означає назву пори року, потрібно змінити один голосний звук, щоб вийшла назва відомої гри. (*літо – лото*).

14. Як записати в чотирьох клітинках словосполучення «суха трава»? (*Сіно*).

15. Від назв яких двох букв стає жарко, гаряче? (*Пече*)

16. Які займенники на дорозі утворюють ями? (*Я та ми*).

Зупинка 2. «Географічна подорож».

Ось ми уже і у відкритому морі. Та треба правильно скерувати корабель.

*Буває, що без алфавіту
Не можна подорож здійснити.
Абетку українську пригадайте –
Мандрівку Україною складайте!*

Повний уперед! Пам'ятаймо: дорога до мети легкою на буває, проте знання значно полегшують подолання перешкод.

Командам треба скласти маршрут географічної подорожі Україною, який би спирався на 10 міст, розташованих в алфавітному порядку (на допомогу вчитель пропонує скористатися картою і записати маршрут на двох паперових деревцях. Після виконання завдання команди зачитують маршрути географічної подорожі).

Зупинка 3. «Острів Джинів».

Ось ми і припливли до таємничого острова. Це – острів Джинів. Джини мріють стати художниками, а ще полюбують вивчати українські фразеологізми. Тож вони вирішили об'єднати свої захоплення.

*У малюнках – заховалася мова,
А точніше, фразеологія чудова.
Вислови цікаві треба пригадати
Загадки художника швидше відгадати!*

Учитель демонструє на екрані через мультимедійний проектор ілюстрації до фразеологізмів. Командам треба по черзі розгадати п'ять фразеологізмів сучасної української мови, зображених на малюнках, пояснити значення.

Після відведеного на виконання завдання часу команди називають фразеологізм та його значення.

1. *«Гнатися за двома зайцями»* - намагатися одночасно здобути успіх у двох різних починаннях.

2. *«Як курка лапою»* - означає «криво», «неохайно», «неакуратно», «недбало», «абияк».

3. *«Собака зарита»* - зрозуміти суть тієї чи іншої події; факту, докопатися до істини.

4. *«Бити байдики», «бити баклуші»* - нічого не робити, нічим не займатися; байдикувати.

5. *«Вилами по воді»* - сумнівна справа, неясно.

6. *«Крокодилячі сльози»* - про удаване, нещире співчуття кому-небудь з приводу чого-небудь.

7. *«Ділити шкуру невбитого ведмедя»* - не слід квапитися, поспішати записувати в актив щось, ставити собі уявну «галку».

8. *«Взяти бика за роги»* - починати діяти енергійно, з найголовнішого.)

Зупинка 4. «Таємничий острів».

А ось і наступний острів. А на ньому - печера з таємничими дверцятами! Цікаво, що ми там побачимо?

О, цю печеру відімкнути не так просто навіть з чарівними ключами!

Виявляється, її охороняє чудовисько, що полюбає вивчати історію. І щоб його здолати – треба гарні знання мови та історії показати.

Мова та історія поруч теж ідуть,

*Дух епохи історики передають,
Тож, друзі, у довідці історичній
Знайдіть недоліки у змісті та лексичні.*

Командам треба відредагувати текст історичної довідки, зберігши дух тієї історичної епохи, про яку розповідається.

***Історична довідка для першої команди** (недоліки виділені жирним шрифтом, поруч у дужках – правильний варіант).*

Запорозька Січ

Січ – то була простора площа на дніпровім острові **Козачий (Хортиця)**. З усіх боків омивали цей острів глибокі води **Славути (Дніпра)**, а ще, крім того, на самім острові був викопаний глибокий рів, наповнений водою, та високий, гострий частокіл з міцними брамами.

Довкола площі були побудовані хатки, так звані «хмарочоси» (**курені**) з плетеними стінами. Ті хатки були накриті **шифером (очеретом)**. У такій хатці жив один курінь з кошовим **командиром (отаманом)**. У курені **солдати (козаки)** тільки спали або пересиджували негоду.

Посередині Січі стояла невелика церква святої **Меланки (Покрови)**, знадвору дуже скромна, зате повна золота й срібла зсередини. Козаки були набожні і дуже дбали про свою церкву, тому частину **армійської (військової)** добичі завжди призначали для неї.

***Історична довідка для другої команди** (недоліки виділені жирним шрифтом, поруч у дужках – правильний варіант).*

Звичай та обряди козаків-запорожців

Хто хотів стати козаком, мусив спочатку відслужити три роки в старого **солдата (козака)**. Він виконував усяку роботу й носив за козаком другий **автомат (рушницю)**. Щойно тоді, коли джура навчився від старого **армійця (козака)** володіти зброєю й набрав справності в битвах, ставав правдивим козаком і діставав зброю.

За широким поясом носили **рюкзак (торбину)** із харчами, кулями й порохом. Запорожці голили голови, залишаючи посередині **косу (оселедець)**. Святкове вбрання козаків складалось із жупана, каптана барвистого, широких червоних або іншого кольору **джинсів (шароварів)**, пояса з китайки, шапки. **На екскурсії (у походи)** запорожці вирушали в найгіршому вбранні. Жінок на Січі не було, і ніхто не смів їх мати, навіть сам кошовий **командир (отаман)**.

Після відведеного на виконання завдання часу команди зачитують по черзі тексти історичних довідок.

Поки наші учасники працюють редакторами, до вашої уваги інсценізація.

Інсценізація

Дійові особи: англієць, німець, італієць, українець.

1-й ведучий. Один випадок, який яскраво засвічує багатство нашої мови.

2-й ведучий. У купе вагона першого класу потяга Львів – Відень їхало четверо пасажирів-інтелектуалів: англієць, німець, італієць, четвертим був українець. Розмова точилася навколо різних тем. Нарешті заговорили про мову: чия краща, багатша, досконаліша і якій бути провідною у світі. Звісно, кожен почав вихвалити свою рідну мову. Першим заговорив англієць:

Англієць: - Англія – країна великих завойовників і мореплавців, які поширили славу англійської мови, рознесли по всьму світу.

Німець:

- Ха-ха – Німецька мова – то мова двох великих імперій – Великонімецьчини й Австрії, які займають більше половини Європи.

Італієць:

- Панове, ви обидва не маєте рації, адже італійська мова – це мова сонячної Італії, мова музики і кохання.

Українець:

- Ви ж бо, по суті, нічого не сказали про багатство і можливості ваших мов. Чи моглиб ви, скажімо, своїми мовами прочитати невеликий твір, у якому всі слова починалися б з однакової літери?

Англієць, німець, італієць:

- Ні, ні, це неможливо!

Українець:

- Ось вашими мовами це неможливо, а українською зовсім просто. Назвіть якусь букву.

Англієць: - Хай буде «ес».

Українець:

- Гаразд. Вірш називається «Самотній сад»

Сипле, стелить сад самотній
Сірий смуток – срібний сніг.
Сумно стогне сонний струмінь,
Серце слуха скорбний сміх.
Серед саду страх сіріє,
Сад – солодкий спокій – спить.
Сонно сипляться сніжинки,
Струмінь стомлено сичить.
Стихли струни, стихли співи –
Срібні співи серенад.
Стиха стеляться сніжинки –
Спить самотній сонний сад.

Англієць, німець, італієць:

- Геніально! Неймовірно! Перфектно!

1-й ведучий. Потім усі замовкли. Говорити вже не було потреби.

Зупинка 5. «Печера блакитної феї».

Ось ми вже й у печері!
Нас уже чекає блакитна фея.

Щоб дістати найбільший скарб, треба піднятися сходами.
Щоб всі сходинок здолати
Шаради треба відгадати,
З частинок слово слід зібрати
Й Шевченкову поезію назвати.

Кожна команда по черзі дістає паперове яблуко із шарадою. Учителю зачитує завдання. На його виконання відводиться 1 хвилина. Після відведеного часу команда називає зашифрований у шараді поетичний твір Т. Шевченка.

Мовні шаради – назви творів Т. Шевченка

1.

Перше слово – прийменник,

Друге – застаріле слово (архаїзм), якому зараз відповідає слово «район»,

У цілому – назва твору Т. Шевченка, який перекладений на багато мов світу, і це слово – іменник другої відміни.

Відповідь – «Заповіт».

2.

Перше слово – вказівна частка,

Друге – прийменник,

Третє – шоста нота,

У цілому – назва балади Т. Шевченка, і це слово – іменник першої відміни.

Відповідь – «Тополя».

3.

Перше – китайське ім'я,

Друге – прізвище українського письменника,

Третє – займенник І особи однини,
У цілому – назва балади Т. Шевченка, і це слово – іменник першої відміни.
Відповідь – «Ліля».

4.

Перше слово – прізвище португальського мореплавця Васка да ...,
Друге – китайське ім'я
Третє – займенник І особи однини,
У цілому – назва поеми Т. Шевченка про козацька отамана, і це іменник І відміни.
Відповідь – «Гамалія».

5.

Перше слово – прийменник,
Друге слово – синонім до слова «звання» із трьох літер,
Третє слово – прийменник,
У цілому назва балади Т. Шевченка, якою відкривається «Кобзар», і це іменник І відміни.
Відповідь – «Причинна».

6.

Перше слово – синонім до слова ліс,
Друге слово – українське «так» - російською мовою,
Третє слово – назва червоної польової квітки у множині,
У цілому – назва поеми Т. Шевченка на історичну тему, і це іменник І відміни множини.
Відповідь – «Гайдамаки».

Зупинка 6. «Невидимий скарб».

Ось і сходинок пройдено! Та чарівний скарб, виявляється, невидимий.
Щоб його побачити, треба виконати ще одне завдання: розподілити

прикметники за розрядами. Виконавши завдання, ви зможете з перших літер кожної групи скласти слово-ключ.

Отже, поміркуйте, випишіть спочатку якісні прикметники, потім - відносні, а наостанок – присвійні.

Злий, апельсиновий, новий, нитковий, Нінин, Ярославів.

Якісні _____

Відносні _____

Присвійні _____

Відеогра для глядачів

А допоки наші учасники згадують групи прикметників за значенням, то глядачі теж можуть проявити свої глибокі знання та ерудицію. До вашої уваги пропоную відео із декламацією поезій відомих українських поезій, ваше завдання: вказати автора та назву поезії.

Здогадалися, яке слово є назвою найбільшого скарбу чарівного краю?
Правильно! Це слово -

ЗНАННЯ!

За допомогою знань у всі часи долалися перешкоди, освічені люди знаходили вихід із, здавалося б, безнадійної ситуації.

І вам, шановні учасники, стало у пригоді вивчене на уроках української мови.

Тож попливемо разом збирати знання для нових захоплюючих подорожей!

Учень 1:

Мово ж моя, мово,
Мово України,
Ти моя казкова
пісня солов'їна.
Розцвітай під небом
Проліском прекрасним,
А любов до тебе
В серденьку не згасне.

Учень 2:

Йди по світу гідно
В шані і привіті,
ти для мене рідна
І найкраща в світі!
Мово ж моя, мово,
Мово – чарівниця
Не згаса духовна
Батьківська криниця.

Учень 3:

Мова – це диво!
З нею людина розумна й щаслива.
Знаючи мову, спілкуються люди,
Мова загине – й людини не буде.
Як же без мови? Я не уявляю!
Я щохвилини про щось та й питаю.
А коли мови не будемо знати,
Як же ми зможемо світ пізнавати?
Ми з вами всі живемо в Україні,
Мова чудова й пісні в нас чарівні.
Треба, щоб мову ми вчили і знали
Й нею частенько усі розмовляли

Оголошення результатів. Нагородження команд.

Ведучий 1:

Можна людині без мови прожити,
Можна без пісні, без загадки й казки?
Хто відповість? Поміркуйте, будь ласка!

Ведучий 2:

Як же людині без казки і слова,
Без душевної пісні й розмови?
Думаю я, що таке неможливо.
Мова людини – це щастя, це диво!

Вчитель.

Дорогі діти. Ви переконалися, що наша мова таємнича, незбагненна, прадавня. невичерпна, але досі повністю нами не опанована. Тому у нас попереду ще багато подорожей до країни мови.

Будьмо ж добрими дітьми свого народу! Плекаймо і бережімо свою мову!.

Наше свято завершується. До ваших сердець дійшли слова про багатство, красу та мелодійність української мови – нашої гордості. А на закінчення спробуємо всі разом дібрати слово у вірші про чарівну мову..

Щоб розумним і мудрим стати, треба рідну мову ... (*знати*).

А щоб вміти говорити, треба рідну мову ... (*вчити*).

Знає кожен з нас чудово – не прожити нам без ... (*мови*).

Рідна ж мова пелюсткова, мудра, світла, ... (*світанкова*).

І дзвенить щодня і в свята, бо вона така ... (*багата*).

І така джерельно чиста наша мова ... (*промениста*).

Чарівна і калинова наша мова ... (*веселкова*).

В ній такі слова чудові, хліб і сіль на ... (*рушникові*).

В ній в віках батьки і діти, як без мови в світі ... (*жити*)?

Понад світом хай лунає, хай ніхто ... (*не забуває*).

Рідну мову українську, мудру, щедру, ... (*материнську*).

Своєї мови не цурайтесь, ні в грізні, ні в щасливі дні.

Любіть її завжди, пишайтесь, хай долі будуть у вас ясні!